

KAREL TICHÝ

HANA HLUŠIČKOVÁ

KAUZY, & AFÉRY.cz

KUDY KRÁČEL ZLOČIN 2

KUBICEHO ZPRÁVA | RATH | LUFTJARDA | ZEMANŮV KUFRÍK | KONKURZNÍ MAFIE

audiolibrix

Karel Tichý – Hana Hlušíčková
KAUZY & AFÉRY.cz
Kudy kráčel zločin 2

Sazba: Jan Chabr, Magdaléna Šrailová
Obálka: Jan Chabr
Jazyková korektura: Martina Duchoslavová
Odpovědná redaktorka: Hana Jarčevská
Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

Vydalo Nakladatelství Audiolibrix
Makovského 1334/26, Řepy, 163 00 Praha 6
v roce 2025 jako svou 61. publikaci
První vydání

Připomínky: audiolibrix.cz/pripominky
Detail titulu: audiolibrix.cz/kaupy
Objednávky knih: audiolibrix.cz/objednavky

Při diskusi o knize použijte hashtag #kauzyafery
Knih je dostupná také jako audiokniha
na audiolibrix.cz/kaupy

České vydání © Audiolibrix s. r. o. 2025
Všechna práva vyhrazena
audiolibrix.cz/nakladatelstvi

Žádná část této publikace nesmí být kopírována a rozmnožována
za účelem rozšiřování v jakékoli formě či jakýmkoli způsobem
bez písemného souhlasu vydavatele.

ISBN 978-80-88494-72-0 (hardback)
ISBN 978-80-88494-73-7 (epub)
ISBN 978-80-88494-74-4 (pdf)

„Kdož chtí, ať čtou, a kdo nechtí, ať to odhodí.“
Kosmas, první známý český kronikář

OBSAH

Úvod	7
I. Devadesátky	9
1. Sachergate – první lustrační aféra, jejíž důsledky řešíme dodnes	11
2. Kauza Liznerův kufřík	19
3. Kauza Wallis	29
4. Kauza Diag Human – pohrobek divokých devadesátek	38
5. Temná a krvavá tvář devadesátek – kauza Lehké topné oleje	45
6. Kauzy Tomáše Pitra – muže, jehož jméno se nesmí vyslovit	51
II. Velcí malí muži aneb Kauzy policejních prezidentů	65
1. Trable prvních nejvyšších policejních šéfů	67
2. Oldřich Tomášek, policejní prezident s pověstí nejlepšího šéfa	75
3. Jiří Kolář, takřka nezničitelný policejní šéf	78
4. Vladislav Husák, notorický průšvihář a kámoš lobbistů	85
5. Oldřich Martinů, oběť politických čachrů	95
6. Petr Lessy – pletichář, nebo oběť?	101
7. Martin Červíček – jak se stal „žabák“ králem	109
8. Tomáš Tuhý – nagelovaný tajtrlík, nebo obratný vyjednaváč?	117
9. Jan Švejdar – „hraničář“ s tvrdou palicí	126
10. Martin Vondrášek aneb trable „modrého“ generála	133
III. Přeběhlíci, „trafikanti“ a šibři	143
1. Těžký život poslance-přeběhlíka	145
2. „Trafikanti“, političtí „turisti“ a mnohoobročníci	152
3. Političtí šibři a dobrodruzi	159
4. Kubice a jeho zpráva, která byla snůškou výmyslů a drbů	167
5. Aféry kolem Šlachtovy razie na Úřadu vlády	176
IV. Aféry, kauzy a skandály politické	185
1. Tanec satyrů v dramatu zvaném „sarajevský atentát“	187
2. Oposmlouva jako politický zázrak?	196
3. Kauza konkurzní mafie soudce Berky	202
4. „Luftjarda“ a začátek konce Českých aerolinií	210
5. Kauza nákupu tatrovek pro armádu z roku 2006	218
6. Kainovo znamení vypálily plzeňským právům kšefty s tituly	226
7. Tři mušketýři z plzeňských práv – Němec, Chovanec, Pospíšil a... Benda	235

8. Souboj Titánů Vondry a Kalouska a kauza ProMoPro	246
9. Kauza CASA a z gruntu hodná ženská Parkanová	255
10. Kauza Rath – důkazy obstaraly odposlechy	264
11. Playmate Šebková v kauze Rath i Motol	278
12. Přehled korupčních kauz ve zdravotnictví polistopadové éry	286
V. Krejčířovi muži mezi námi	293
1. Paměťhodné „zásluhy“ exekutora Podkonického	295
2. Kdo je Petr Hrubý, ten od Krejčíře	304
3. Krejčířův muž Kohoutek a „Fialova“ záložna	310
4. Spolehlivý komplic Ivo Hricík – od Krejčíře ke Kočnerovi	317
Závěrem	325

ÚVOD

Existují dva pohledy na minulost. První ji coby zásobárnu znalostí odmítá a tvrdí, že nemá smysl se k ní vracet. „Kupředu, zpátky ni krok!“ chtělo by se mi zvolat po vzoru budovatelů socialismu.

A potom jsou tu druzí, jako například já, kteří věří v její sílu a nenahraditelnost. Třeba proto pravidelně čtu National Geographic, kde se na jednom listu vrátím o dvacet let nazpátek a vnímám tehdejší energii při budování české vědecké stanice Johanna Gregora Mendela v Antarktidě.

Když jsme se před pár lety s Hanou Hlušíčkovou a Karlem Tichým začali zabývat minulostí z našeho úhlu pohledu, bylo okamžitě jasné, kam ten náš pohled směřuje. Jistě, na oblíbenou a vděčnou sekci krimi. Oproti řadě spisovatelů a spisovatelek však tito dva lidé nečerpají ze sekundárních, ale z primárních zdrojů. Z vlastní paměti, z vlastních zkušeností, z vlastních prožitků.

Nad cyklem „Kudy kráčel zločin“ rovněž pár lidí nevědomky mávlo rukou. „Co z toho?“ pamatují si jednoho z nich. Žádných takových nářků jsme nedbali a začali strukturálně mapovat nejen zločin a jeho ústřední persony, ale především souvislosti. Potom to už šlo ráz na ráz a patřičný díl sehrála náhoda. Nebo štěstí. Nebo zásah shůry. Kdo ví?

Kauza Dozimetr, červen 2022. Zlínský podnikatel Michal Redl, tou dobou nesvéprávný, otevřel mnoha lidem oči, propojil vliv, touhu po penězích a moci s politiky hnutí STAN. Šok? Překvapení? Ba ne. Realita. Navíc letitá. PrahaIN.cz prostřednictvím vzpomínek Karla Tichého rozebrala Redlovu minulost na atomy x měsíců před zmíněným zásahem. Ten článek (nejen) Redlovi mimochodem hrozně vadil.

Potom se otevřely debaty o možném návratu Radovana Krejčíře. Popsalo se mnoho stran o okolnostech úmrtí Františka

Mrázka, nekorunovaného krále podsvětí. A ve všech těchto končinách nacházíme jména, jež přímo souvisejí s časem, v němž právě žijeme.

Ano, Mrázek je sice mrtvý, ale jeho partneři nikoli. Jistě, Krejčíř nám z cely v Johannesburgu může připadat velice vzdálený, jenomže jeho vazby jsou tu pořád. A Michal Redl? Sám jsem viděl několik čerstvých fotografií ze Zlína, kde se čile prohání na kole a vede desítky schůzek v místních restauracích.

Minulost očima kriminalistických záznamů žádnou minulostí není. Je to čtivá encyklopedie po vzoru Denise Diderota.

Knihu, kterou právě držíte v rukách, proto musíte vnímat stejným prizmatem. Autoři v ní rozebírají například kauzu Harvardské fondy, Rumovou aféru, kauzy policejních prezidentů i nezapomenutelné postavy politické scény i jejího zákulisí. Zde zmíním pouze dva aktéry – Jaroslava Tvrdíka a Pavla Němce.

Titulu přeji jen to nejlepší. Chápu jej mimo jiné jako podklad pro následné studium laiků, ale i novinářů, kteří třeba o konkurzní mafii soudce Berky v životě neslyšeli.

Považuji za velkou chybu myslet si, že to, co bylo, na nás nemá vliv. Omyl, žádná tlustá čára neexistuje. Způsob, jakým žijeme, totiž ovlivnily zejména dny dávno minulé. Jen málokdo je však ochoten si to připustit, natož s těmito historickými konotacemi pracovat. Hana Hlušíčková a Karel Tichý předvádějí pravý opak...

Jan Holoubek, PrahaIN.cz, šéfredaktor

DEVADESÁTKY

Byla to doba divoká, převratná, inspirativní, optimistická, trochu naivní, mnohdy až kýčovitá. Když se řeknou devadesátá léta v Československu, resp. po roce 1993 v České republice, vytane nám na mysli velká spousta tehdy nových pojmů. Především transformace společnosti a ekonomiky, která se překotným tempem proměnila z plánované ekonomiky na tržní. Klíčovými fenomény byly privatizace, kuponová privatizace, rozmach podnikání a rychlý přechod od totality k demokracii a kapitalismu.

V devadesátých letech se objevovaly nejen první počítače, mobilní telefony a zaváděl se internet, ale nastal také boom soukromých televizí – začala vysílat Nova a Prima. Lidé okouzleně sledovali první seriály, jako byl Dallas, zprávy „Na vlastní oči“ a televizní soutěže, jako bylo Bingo na Nově.

K všeobecné euforii přispěly i sportovní úspěchy našich hokejistů a fotbalistů: český hokej zažil zlatou éru – vítězství na mistrovství světa v roce 1996 a pak i na olympijském turnaji v Naganu v roce 1998; fotbal exceloval na EURO 1996, kde Češi získali stříbro.

Devadesátky měly ale také svou odvrácenou tvář. Od počátku je provázel strach z prostředí prolezlého bývalými agenty komunistické Státní bezpečnosti a také

z lustrací čili prověřování minulosti vybraných osob. Temnou stránku představovaly bankovní podvody páchané v mezinárodním měřítku, obchodování se zbraněmi a výbušninami. Jedinečným úkazem byly padělky všeho druhu – padělaly se losy, kolky, české i cizí bankovky a směnky. A s touto trestnou činností byla spjata činnost mezinárodních padělatelských dílen a jejich distribuční síť. Při odhalování těchto padělatelských gangů šlo nezřídka policistům o život.

Novým fenoménem v trestné činnosti se na začátku devadesátých let staly také podloudné obchody s lehkými topnými oleji (LTO). V těchto nelegálních obchodech se propojovala hospodářská trestná činnost, zejména podvody a daňové i celní úniky, s násilnou trestnou činností včetně vražd na objednávku.

V období divokého kapitalismu kvetl klientelismus a „kamarádkské“ kšefty, což vedlo k mnoha hospodářským kauzám, politickým aférám i zločinům. Mezi politickými stranami dominovaly ODS a ČSSD, doba byla plná korupčních skandálů a chaosu ve státní správě. Mnoha z nich se budeme podrobněji věnovat. Vybírali jsme ty nejznámější aféry a kauzy, které se vlekly několik dlouhých let a některé z nich ještě nejsou uzavřené. Jejich „hrdinové“ nebo jejich činy ovlivňují mnohdy dění ve společnosti dodnes.

Jen pamětníkům se vybaví pojem Harvardské investiční fondy a jméno Viktora Koženého, jedné z nejvýraznějších postav kuponové privatizace, který stál v pozadí kauzy Wallis a aféry okolo Liznerova kufříku – příznačné na tom je, že oba muže – Václava Wallise i Jaroslava Liznera – tyto případy zničily jak profesně, tak společensky.

1. SACHERGATE – PRVNÍ LUSTRAČNÍ AFÉRA, JEJÍŽ DŮSLEDKY ŘEŠÍME DODNES

Lustrace. To slovo slyšela veřejnost poprvé na jaře 1990. Pomohla tomu vůbec první lustrační aféra, kterou v březnu 1990 rozpoutali podřízení federálního ministra vnitra Richarda Sachera a poté i on sám přesunem politicky citlivých archivních materiálů komunistické Státní bezpečnosti, které se týkaly vládních představitelů, poslanců a čelných představitelů politických stran, do zvláštního fondu – fondu Z. Aféra dostala jméno Sachergate.

JUDr. Richard SACHER

V Praze dne 2. dubna 1990
Č.j.: 0V-0014/R-33

Výtisk číslo: 2
Počet listů: 2

P o k y n

federálního ministra vnitra k zajištění ochrany údajů v evidenčních statisticko-evidenčního odboru vnitřní a organizační správy federálního ministerstva vnitra

V zájmu zajištění stability politického vývoje nařizují s okamžitou platností:

1. Vymout z ústřední evidence SDO VOS FMV evidenční karty, které se týkají:
 - a) prezidenta republiky,
 - b) členů federální vlády, vlády České republiky a vlády Slovenské republiky,
 - c) poslanců Federálního shromáždění,
 - d) poslanců České národní rady, Slovenské národní rady a představitelů politických stran.
2. Vymout archivní materiály uložené v operačním archivu SDO VOS FMV, které se vztahují k výše uvedeným osobám.
3. Uložit registrační protokoly do plechových obalů a tyto zabezpečit. Změny v registraci řešit náhradním způsobem s využitím lístkovnice a na počítači.
4. Evidenční karty, archivní materiály a registrační protokoly uložit do zvláštního fondu SDO VOS FMV.
5. Okamžitě signalizovat ministru vnitra ČSFR všechny případy, kdy lustrace směřuje do okruhu osob, uvedených v bodu 1 tohoto pokynu.

Ministr vnitra ČSFR

164

Pokyn federálního ministra vnitra Richarda Sachera k zajištění ochrany údajů

Sacher sice rozpustil Státní bezpečnost, ale...

Mezi první činy porevoluční československé federální vlády označované také jako vláda národního porozumění patřilo rozpuštění nenáviděné komunistické tajné služby, Státní bezpečnosti. V této první vládě v čele s Mariánem Čalfou byl ministrem vnitra lidovec Richard Sacher, a právě jím vydaný rozkaz ukončil k 15. únoru 1990 činnost StB. Ovšem způsob, jakým to udělal, a některé jeho další kroky se staly terčem kritiky. Na ministerstvu vnitra Sacher například zaměstnal samotného bývalého šéfa StB Alojze Lorence. Navzdory deklarovanému rozpuštění StB však zůstala téměř polovina jejích příslušníků i po únoru 1990 v činné službě, neboť podepsali novou přísahu. Zdá se, že Sacherovo rozhodnutí polovinu agentů ponechat ve službě a polovinu propustit mělo za cíl postavit tyto dvě skupiny proti sobě. Řada příslušníků StB, kteří byli vyhozeni, se však brzy do služeb vnitra vrátila, neboť chybně formulovaný text hromadné výpovědi zapříčinil, že museli být přijati zpátky.

Dne 16. února 1990 zrušenou civilní kontrarozvědku nahradil Úřad na ochranu ústavy a demokracie (ÚOÚD) – první z vývojových stupňů na cestě k dnešní Bezpečnostní informační službě (BIS). Důležitým krokem bylo ustavení prověřkových a občanských komisí, které společně rozhodovaly o tom, kdo z bývalých příslušníků Státní bezpečnosti, toho času postavených mimo službu, bude moci do nového zpravodajského úřadu přejít.

Stovky bývalých důstojníků StB začaly podnikat a některé firmy zanechaly znatelné „zářezy“ v polistopadových dějinách, příkladem za všechny může být Boris Vostrý, který stál spolu s Viktorem Koženým v čele harvardských fondů. Obavy občanské společnosti z prostředí prolezlého agenty a informátory StB tak nezmizely.

První lustrace ukázaly na problém

Můžeme jen spekulovat o příčinách, proč vydal 22. března 1990 Sacherův podřízený, náčelník vnitřní a organizační správy federálního ministerstva vnitra (VOS FMV) Václav Novotný, pokyn k lustraci poslanců Federálního shromáždění ČSFR a některých dalších politických činitelů, zejména členů federální a obou republikových vlád. Novotný na svou obranu později uvedl, že tak učinil se souhlasem tehdejšího ministra vnitra Sachera.

Na ministerstvu vnitra byly výsledky lustrací poslanců a členů vlád, provedené v evidencích Státní bezpečnosti, vyhodnoceny jako potenciálně nebezpečné. A tak bylo třeba rychle zabránit dalším lustracím, zejména ústavních činitelů. Proto 2. dubna 1990 podepsal ministr vnitra Sacher přísně tajný pokyn k zajištění ochrany údajů v evidencích statisticko-evidenčního odboru vnitřní a organizační správy federálního ministerstva vnitra (SEO VOS FMV). V zájmu zajištění stability politického vývoje nařídil s okamžitou platností vyjmout z ústřední evidence evidenční karty, které se týkaly prezidenta republiky, členů federální vlády, vlády České republiky a vlády Slovenské republiky, poslanců Federálního shromáždění, poslanců České národní rady, Slovenské národní rady a předáků politických stran. Registrační protokoly se měly podle tohoto pokynu uložit do plechových obalů a tyto zapečetit. Evidenční karty, archivní materiály a registrační protokoly měly být uloženy do fondu zvláštního uložení – fondu Z. Pozoruhodný byl 5. bod pokynu, podle něhož se měly požadavky na lustrace směřující do okruhu výše uvedených osob okamžitě hlásit ministru vnitra.

Aféra Sachergate

Splnění pokynu ministra vnitra v praxi znamenalo, že z evidence odboru byly fyzicky vyňaty a uloženy do fondu Z

evidenční karty ústavních činitelů. Nově kooptovaní poslanci Federálního shromáždění, členové vlád i čelní političtí představitelé se tím stali prakticky nelustrovatelnými. Jejich minulost z pohledu Státní bezpečnosti tak vlastně přestala existovat. Obdobně ovšem skončily ve fondu Z i svazky těch, kteří buď s StB spolupracovali, nebo je naopak StB sledovala či vyšetřovala.

Tento „odsun“ citlivých materiálů do fondu Z se naštěstí Sacherovi nepodařilo utajit a celá aféra se následně začala řešit veřejně. I když byl Sacher terčem kritiky, dočkal se i poměrně velké podpory, protože panovaly obavy ze zneužití lustrací. To se však 9. dubna 1990 změnilo, protože místo-předsedové Ústřední prověřkové komise informovali o lustrování ústavních činitelů poslance, takže kauza nabyla ještě větších rozměrů.

Lustrace kandidátů ano, či ne?

Někteří politici, zejména z řad disidentů, přišli s myšlenkou provést lustrace přinejmenším všech kandidátů do zákonodárných sborů pro první svobodné a demokratické volby naplánované na červen 1990. Jako první s ní přišel předseda Křesťansko-demokratické strany Václav Benda. Podle něj by výsledky nemusely být nutně zveřejňovány, pozitivně lustrování měli mít možnost se před důvěryhodnou komisí sami rozhodnout, zda se v tichosti stáhnou z politického života, nebo zda chtějí obhajovat svou čest před veřejností.

Federální vláda se požadavkem politických stran na prověření kandidátů do zákonodárných sborů zabývala 21. května 1990. Vyslovila s ním souhlas, ale jen za předpokladu, že příslušný kandidát bude s tímto postupem svolný a informace o jeho osobě budou předány jen vedení strany, která o prověření požádala. Na tiskové konferenci lidové

strany prohlásil ministr vnitra Sacher, že on osobně je proti lustracím, protože si uvědomuje jejich možné následky, avšak o lustracích rozhodla vláda a jeho resort je provede. V Informaci o současné situaci ve FMV, kterou ministr vnitra Sacher předložil vládě 4. dubna, hovořil o nepřípustnosti vyhledávání agenturní sítě bývalé StB, která působila v politických stranách, a varoval před zneužitím takto získaných údajů v předvolebním boji.

Důsledky tohoto vývoje v politické rovině vedly až k medializaci dvou afér (Josef Bartončík a Ján Budaj). Ministr vnitra Sacher posléze připustil, že snad již na samém počátku roku 1990 dostal informace, že Josef Bartončík by možná mohl být agentem. Nemůžeme vyloučit, že ministr vnitra o svých zjištěních informoval prezidenta Havla. Stejně tak nelze vyloučit, že obdobné informace získal z podnětu předsedy federálního shromáždění Alexandra Dubčeka a dalších ústavních činitelů šéf nové kontrarozvědky, ÚOÚD, Zdeněk Formánek, jenž se je snažil osobně předat prezidentovi. Havel ovšem na skutečnost, že mu Formánek nabízel nějaké seznamy agentů StB, upozornil zpětně ministra vnitra. To odstartovalo konflikt mezi Sacherem a jeho náměstkou, který se přenesl i na politickou scénu jako předvolební soupeření Občanského fóra a strany lidové. Nemožnost vyřešit tento problém na půdě ministerstva vnitra vedl téměř až ke zpochybnění špiček nové politické elity ještě před prvními svobodnými volbami.

Ministr vnitra Sacher navíc odmítal spolupracovat s ÚOÚD, který byl součástí Federálního ministerstva vnitra a v jehož ředitelském křesle se v průběhu roku 1990 vystřídali Zdeněk Formánek (únor–duben), Jan Ruml (duben–červen), Jiří Müller (červen–listopad) a Jiří Novotný (listopad–prosinec). Po prvních svobodných volbách však Sacher o post ministra vnitra přišel a stal se pouhým řadovým poslancem.

Velký a malý lustrační zákon

V říjnu 1991 přijal federální parlament tzv. velký lustrační zákon, který měl bývalé příslušníky StB – a také jejich vědomé tajné spolupracovníky, funkcionáře KSČ, bývalé milicionáře či členy normalizačních prověrek – odstranit z vybraných vyšších funkcí státních orgánů – mimo jiné i z Federální bezpečnostní informační služby, která byla nástupkyní ÚOÚD a Federální informační služby FMV, a Federálního policejního sboru.

Policie se ve větší míře týkal tzv. malý lustrační zákon z roku 1992, který pro nižší funkce stanovoval mírnější kritéria lustrace: vybrané posty u policie mohl zastávat i ten bývalý příslušník StB, který nebyl zařazen na „úseku s kontrarozvědným zaměřením“ a současně nevykonával náčelnickou funkci.

A tak se vlastně od roku 1990 řeší otázka lustrací čili evidenční prověřování minulosti vybraných osob jakožto forma očisty či ochrany špiček státního aparátu. Některé důsledky první lustrační aféry – Sachergate – ale evidujeme v mediálním prostoru dodnes.

V roce 2007 se nakonec ukázalo, že i Sacher byl na konci padesátých let, tedy v době, kdy absolvoval základní vojenskou službu, registrován jako spolupracovník vojenské kontrarozvědky.

Bývalý ministr vnitra Richard Sacher zemřel 27. února 2014 a jeho jméno je dodnes spojeno s pojmy *lustrace* a *fond Z*.

Legendami opředený fond Z

Především je třeba říci, že mediálně známý fond Z nevznikl až na jaře roku 1990 z iniciativy tehdejšího federálního ministra vnitra Richarda Sachera jako utajovaný depozitář materiálů, jejichž původcem byla komunistická Státní bezpečnost a které by dokládaly spolupráci

tehdejších prominentů (především ministrů, poslanců nebo čelných představitelů politických stran) s StB, o níž neměla veřejnost vědět. Sacher podle všeho pouze využil již existující a fungující systém omezeného přístupu k některým zvláště citlivým svazkům.

Počátky tohoto fondu Z, jenž z archivního hlediska není fondem v pravém slova smyslu, nýbrž se jedná o uzavřený depozitář s režimovým přístupem, je třeba hledat – alespoň v podobě, v jaké existoval v roce 1989 – někdy v polovině padesátých let. K 1. lednu 1958 totiž vstoupila v platnost služební kniha ministerstva vnitra, známá jako předpis A-oper-II-1, tvořící přílohu k rozkazu ministra vnitra č. 199 z 10. 12. 1957, jejíž plný název zněl Administrativa v agenturně-operativní práci součástí ministerstva vnitra. Její článek 14, upravující postup při ukončení svazku a jeho uložení do archivu ministerstva vnitra, se v odst. 2, písm. g) totiž také zmíní o „fondu zvláštního uložení“, do kterého měly být ukládány operativní svazky, „k jejichž zavedení dal souhlas ministr vnitra nebo jeho náměstek, a svazky, v nichž jsou soustředěny materiály celostátního významu“. Zde má tedy fond, později označovaný jako fond Z, nepochybně svůj původ. Čl. 14 také stanovil, že svazky zvláštního uložení jsou ukládány přímo v centrálním archivu StB („u l. zvláštního odboru“).

Fond Z nebyl zrušen ani pozdějšími novelizacemi příslušného předpisu A-oper-II-1. Jedinou změnu, kterou tyto novelizace zavedly, byla změna oprávnění při rozhodování o tom, zda má být příslušný svazek (či vyšetřovací spis) uložen ve fondu Z. Jestliže původní předpis z roku 1958 striktně stanovil, že zde mohou být uloženy pouze materiály, které vznikly se souhlasem ministra či jeho náměstků, postupně se okruh osob, oprávněných rozhodnout o tom, že takový materiál bude uložen ve fondu Z, rozšířil i na náčelníky ústředních správ a správ StB při krajských správách SNB, ba dokonce i na náčelníky odborů ústředních správ.

Poté byl vybudován oddělený a chráněný depozitář, který měl (alespoň tak tomu bylo v roce 1990) podobu trezorové místnosti v budově centrály Státní bezpečnosti v pražské Thákurově ulici. Svazky byly do fondu Z ukládány ve třech tematických řadách: svazky agenturní, svazky tzv. kontrarozvědného rozpracování (tj. osob tehdejšími režimem sledovaných) a řada vyšetřovacích spisů, označených ZA, ZO (zvláštní operativní) a ZV.

V dubnu 1990 byly do fondu Z soustředěny materiály pouze z pražského archivu StB, přičemž pražský archiv byl společným archivem centrály StB a pražského útvaru StB. Mimopražské archivy StB, tj. archivní depozitáře bývalých 1. (statisticko-evidenčních) oddělení správ StB při krajských správách SNB, se tehdy totiž již nalézaly v působnosti nově založeného Úřadu na ochranu ústavy a demokracie (ÚOÚD). Jednalo se především o vyšetřovací spisy, druhou největší skupinou byly operativní svazky kontrarozvědného rozpracování a pouze čtyři svazky svou povahou patřily do tematické řady agenturních svazků (dva důvěrníci, jeden kandidát tajné spolupráce a jeden agent). V žádném případě tedy není pravda, že všechny svazky a spisy, které nechal tehdy ministr vnitra Sacher soustředit do fondu Z, byly svazky vysoce postavených agentů bývalé StB, respektive agentů, kteří po listopadu 1989 zaujali místa vysoce postavených ústavních činitelů či vysokých úředníků státní správy, což před zahájením razantní privatizace zahrnovalo i klíčové pozice v hospodářsko-správním aparátu.

Ministr vnitra Sacher však učinil bohužel ještě jeden zcela nesystémový krok. Do evidence zájmových osob nechal založit i nové karty se jmény těch ústavních činitelů, k nimž žádné materiály v operativních archivech StB neexistovaly. Chtěl tím docílit toho, aby mu byl ohlášen každý pokus o lustraci jakéhokoliv ústavního činitele bez výjimky. Ve skutečnosti tím však dosáhl (nechtěně, nebo záměrně?) toho, že obrátil-li se kdokoli z ÚOÚD na ústřední

lustrační pracoviště s dotazem na kteréhokoliv kooptovaného poslance, člena vlády atp., dostalo se mu automaticky odpovědi, že jde o osobu, jejíž materiály jsou přístupné pouze se souhlasem federálního ministra vnitra.

Fond Z přestal jako funkční část operativního archivu existovat po vzniku Národního bezpečnostního úřadu (od roku 1998 vykonává státní správu v oblasti ochrany utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti), protože opatření o blokaci některých archivních materiálů se ocitla v rozporu s nově přijatou legislativní úpravou.

2. KAUKA LIZNERŮV KUFŘÍK

Kauza byla nejznámější korupční aférou devadesátých let. Zatčení Jaroslava Liznera vyvolalo poprask, protože vrhlo stín na kuponovou privatizaci. Někteří novináři však jeho kauzu považovali za důsledek policejní provokace. Pokládali v médiích provokativní otázku: Je Lizner úplatkář, nebo oběť?

Proces privatizace a transformace ekonomiky na počátku devadesátých let provázela podle mínění většiny veřejnosti rozsáhlá korupce, zneužívání informací v obchodním styku apod. Jen úplné minimum případů se však tehdy dařilo odhalit. Napomáhaly tomu mezery v zákonech, protože legislativa silně pokulhávala za existující situací, i nezkušenost policie v této oblasti. Obrovské množství podniků se stalo v této době obětí spekulací se svými akciemi a majetkem. Často se v nich přitom angažovali vedoucí pracovníci závodů, kteří převáděli majetek do svých soukromých firem.

Bývalá restaurace Asia v ulici Letohradská

Objevila se ale zároveň řada spekulací na nově vzniklém akciovém trhu. A právě do jedné z nich se také zapletl Jaroslav Lizner, vysoce postavený státní úředník. Jako ředitel Střediska cenných papírů (SCP) a zároveň Centra kuponové privatizace (CKP) vlastně dohlížel na řádný průběh celého projektu kuponové privatizace. Byl to muž, jehož jméno tehdy plnilo stránky novin v roli osvětového pracovníka privatizačních principů a který byl označován za šéfa mozku celého kuponového privatizačního procesu.

V průběhu roku 1994 se nad Liznerem začaly stahovat mraky. Šetření Nejvyššího kontrolního úřadu prokázalo, že v účetnictví CKP je řada nedostatků, Liznerovo vedení obou organizací vyústilo v úzké propojení a podivné finanční transakce. K tomu se navíc přidalo podezření z předražených zakázek na tisk materiálů CKP, neoprávněné dotace jiným subjektům, neodvedení úroků do Fondu národního majetku v částce přesahující 4 miliardy korun.

Zajímavá je však ještě jedna okolnost. Lizner totiž několik týdnů před svým zatčením podal u ministerstva financí na Harvardskou burzovní společnost Viktora Koženého, jenž byl podle občanských demokratů hvězdou kuponové privatizace, oznámení, v němž společnost obvinil z nekalých praktik a tvrdě prosazoval odebrání licence k obchodování s cennými papíry. Liznerem vedené Středisko cenných papírů bylo podle Václava Lásky, jednoho z vyšetřovatelů nezákonností okolo harvardských fondů, jedinou institucí, která na nekalosti harvardských fondů poukazovala a neostýchala se je také pokutovat.

Avšak všechny tyto skutečnosti zastínily události z pondělí 31. října 1994.

V kufříku byl úplatek, nebo záloha na akcie?

Byl jsem součástí skupiny ve Službě pro odhalování korupce (SPOK), která prováděla dodnes mediálně známou a později z mnoha účelových důvodů zpolitizovanou realizaci jednoho z „otců“ historicky ještě stále „řádně nedocenené“ kuponové privatizace – Jaroslava Liznera. Dne 31. října 1994 byl po dlouho a pečlivě připravované policejní akci Lizner zatčen pro podezření z korupce. Zatčení proběhlo v pražské restauraci Asia, kde Lizner na schůzce s kontroverzním podnikatelem Lubošem Sotonou převzal kufřík s finanční hotovostí ve výši 8,5 milionu korun.

Sotona prý prostřednictvím své firmy Trans World International (TWI), spojované především s C.S. Fondy, působil v obchodu jako zprostředkovatel. Transakce se mu údajně vymkla z rukou, a protože mu hrozilo, že bude obviněn z milionových daňových úniků při obchodování s mléčnými produkty, které vyvážel hlavně do oblasti Perského zálivu, z nichž ho policie podezírala. Z vypočítavosti proto s policií spolupracoval a nastražil na Liznera past. Peníze v kufříku, který potom

dal Liznerovi, měly vypadat jako úplatek za zajištění výhodné ceny akcií Mlékáren Klatovy, které získaly C.S. Fondy v rámci druhé vlny kuponové privatizace a které od nich chtěl Sotona údajně odkoupit.

Z tohoto policejního zásahu mám jednu vzpomínku. Během akce jsem vezl a následně do jeho předání i střežil se svým kolegou Milanem Hlavatým onen pověsný kufřík s penězi, který pak byl hlavním důkazem v případě. Tehdy jsem byl alespoň na chvíli, poprvé a asi naposledy v životě milionářem.

Po vyšetření případu byl Lizner obviněn z braní úplatků. Policie musela konat rychle, v běhu byla druhá vlna kuponové privatizace. Nešlo tak jen o Liznera. Zatčení osoby Liznerova formátu způsobilo, že se nad velkolepou privatizační operací vznášelo podezření, že je možné manipulovat s jednotlivými nabídkami podniků v počítačové síti Centra kuponové privatizace. Soudní proces proto trval na tuzemské poměry krátce. Lizner byl v říjnu 1995 odsouzen k šestiletému trestu odnětí svobody za úplatkářství a zneužití pravomoci veřejného činitele, k zákazu činnosti ve státní správě na dobu deset let a k peněžitému trestu ve výši jednoho milionu korun. Lizner však celou dobu svou vinu popíral. Jeho tvrzení, že peníze ve výši 8,5 milionu nebyly úplatkem, ale pouze zálohou na nákup 40 % akcií klatovských mlékáren od C.S. Fondů, soud neuvěřil. Podmínečně propuštěn byl po odpykání poloviny trestu, sníženém v roce 1996 o jeden rok.

Podivné postavy v pozadí kauzy

Policie může iniciovat například fingovaný převod věci, což znamená, že pod policejní kontrolou proběhne určitý obchod, určitá transakce. Stejně tak mohou policisté v odůvodněných výjimečných případech a pod dohledem státního zástupce vystupovat jako agenti. Rozdíl je ovšem v tom, že jde o policisty,

a ne o individua, kterými policie manipuluje podle své potřeby. Na tom stavěl Liznerův obhájce své opakované požadavky na znovuotevření případu a argumentoval tím, že podle nových svědectví se mělo jednat o policejní provokaci a Lizner byl odsouzen neprávem.

Značně kontroverzní postavou tohoto případu byl Luboš Sotona. Bývalý vekslák, který si v osmdesátých letech odseděl tři roky za majetkovou trestnou činnost. Po návratu z vězení si nechal změnit své příjmení Jetel na Sotona. Byl to policejní informátor, bývalý agent StB, opakovaně odsouzený za celou řadu majetkových a hospodářských trestných činů, s objemným psychiatrickým fasciklem, kterému vévodila diagnóza „kverulant s prvky bájně lhavosti“. Důkazem této diagnózy je Sotonovo tvrzení, že v případě Liznera sice šlo o policejní akci s cílem posílit renomé ekonomické kontrarozvědky, ale hlavní prý bylo odvést pozornost od jiných aktivit tohoto policejního útvaru, které byly podle Sotony za hranou zákona.

Podle bývalého ředitele Bezpečnostní informační služby (BIS) Stanislava Devátého existovaly indicie, že Sotona byl využíván v polovině devadesátých let jako konfident ekonomické kontrarozvědky (Služby na ochranu ekonomických zájmů – SOEZ). Toto spojení mohlo vysvětlovat nasazení SOEZ na celou akci. V roce 1994 totiž byla změnou zákona přesunuta ochrana ekonomických zájmů Česka z této policejní jednotky do BIS. SOEZ proto potřebovala odhalit nějaký exemplární případ, aby rozhodnutí zvrátila.

Další postavou v kauze Lizner byl bývalý policejní důstojník a tajný policejní agent (nelegál) v Sotonově firmě Ondřej Hoch. V roli korunního svědka v březnu 2004 u Obvodního soudu pro Prahu 7 ve prospěch Liznera tvrdil, že Sotona, který byl prý v té době informátorem policie, ušil na Liznera boudu, a to společně s několika tehdejšími pracovníky policejní Služby pro odhalování korupce (SPOK).

Lizner prý přišel na schůzku s tím, že peníze od podnikatele Sotony jsou zálohou za koupi akcií mlékáren, kterou měl převzít jako garant obchodu do úschovny, aby jen dohlédl na řádnost předání. Již prý byla připravena kupní smlouva k podpisu mezi Sotonou a zástupci C.S. Fondů. Podle Hochovy výpovědi Sotona, ač nabídl za privatizaci mlékáren vyšší cenu než druhý zájemce, nikdy peníze neměl. Chtěl se však k podniku dostat oklikou tím, že bude vydírat Liznera. Když to začal prošetřovat SPOK, postavil Sotonu před rozhodnutí – buď potopí sebe, anebo to na Liznera společně ušijí. Tehdejší ekonomické kontrarozvědce, jejímž členem byl i Hoch, se tento úspěch v podobě dopadení zkorumpovaného vysokého státního úředníka prý hodil. Hoch zdůvodnil tento plán pracovníků SPOKu tím, že se prý potřebovali za každou cenu blýsknout nějakým úspěchem, protože jim hrozilo zrušení pro nečinnost. Tvrdil, „že tehdy byli na řadě vysokých funkcí noví lidé a kvůli nedostatku zkušenosti neodhadli to, že byli zataženi do smyšlené kombinace, která ani v nejmenším neměla posloužit žádné spravedlnosti“. Soud však Hochově výpovědi neuvěřil a ohodnotil ji jako výpověď zhrzeného policisty, který musel odejít ze služby.

Osudné schůzky se kromě obou bezprostředních aktérů Liznera a Sotony zúčastnili zástupci C.S. Fondů, kteří na policii vypověděli, že o pozadí transakce nic nevěděli. Kromě nich byl na ní přítomen ještě podnikatel Miroslav Pech, který shodně jako Lizner vypověděl, že se skutečně jednalo o zálohu na plánovaný prodej akcií podniku Mlékárny Klatovy od C.S. Fondů Sotonovi. Pech byl původním zájemcem o mlékárny. Protože vypovídal ve prospěch Liznera, byl nařčen z křivého svědectví. Po několika letech soudního jednání byl ale nakonec osvobozen, což nepřímo potvrzovalo Liznerovu verzi. V celé kauze tak proti sobě stála dvě protichůdná svědectví: dvou do té doby bezúhonných občanů (Liznera a Pecha) a na straně druhé Luboše Sotony.

Byla to policejní provokace?

Tomu, že mohlo jít o policejní provokaci, navíc nasvědčuje i fakt, že osm a půl milionu korun údajného úplatku v pětitisícových bankovkách nesehnal Sotona, ale policie, která si je půjčila u centrální banky. V policejních záznamech ani ve spise o tom však není ani zmínka. Není divu. Takzvaný zdánlivý převod peněz, na jehož základě může policie podobné akce konat, totiž nebyl ještě v roce 1994 uzákoněn, a tak by se tím sama dopustila trestného činu napomáhání k úplatku.

Podstatné rovněž je, kdy došlo k oné výpůjčce. V roce 1994 byl na Sotonu nasazen jako agent policista Ondřej Hoch. Ten, jakmile byl ministrem vnitra Stanislavem Grosseem zbaven mlčenlivosti, u soudu vypověděl, že peníze byly vyzvednuty několik dní před policejním zásahem 1. listopadu. Přitom podle vyšetřovacího spisu právě 1. listopadu přišel Sotona oznámit, že Lizner po něm prý požaduje úplatek.

V prohlášení, které Sotona učinil u soudu, uvedl, že v roce 1994 jej k provokaci donutili policisté Jiří Gregor a Zbyněk Čáp, jeho známý z dětství. Druhý jmenovaný mu totiž údajně krátce předtím pomohl v jeho deliktech a chtěl za to „Liznera“ jako protislužbu. V celém případě byly ovšem i další okolnosti, které budí pochyby. Schůzku do restaurace Asia, která leží kousek od budovy ministerstva vnitra, nasměroval právě Sotona. Místo nebylo vybráno náhodně. Právě Prahu 7, kde sídlí jak ministerstvo vnitra, tak policejní prezidium, měla vždy policie dobře „hlídanou“. A v Praze 7 se tím pádem také případ vyšetřoval i soudil.

Bývalý šéf protikorupčního útvaru Jan Šula však tvrdí, že policie pracovala tak, jak měla: „Byla to operativní práce, která trvala déle než jeden den, kdy byl pan obžalovaný zadržen, a nemám co měnit na svém názoru, že to byla dobře zadokumentovaná práce policie a na základě toho byl pak pan Lizner obžalován.“

Otevřený konec příběhu

A tak přes všechny zmíněné pochybnosti trvají příslušné státní orgány na Liznerově vině. Možná je skutečně úplatkář. Ale možná také proto, že se stal jediným pádným důkazem, o který mohli tehdejší opoziční politici z řad ČSSD opírat své tvrzení o kuponové privatizaci coby loupeži století.

Navíc, pokud by se jednalo o skutečnost, že akce byla provokací, je zřejmé, že Liznerova profesní a občanská likvidace prospěla kromě toho i harvardským fondům. Po Liznerově zatčení totiž všechny kroky proti jejich činnosti ustaly. A občanští demokraté mohli nadále vyzdvihoval Viktora Koženého jako gurua úspěšné privatizace. Ať stály za aférou Lizner harvardské fondy, či ne, Viktor Kožený se z Česka pro jistotu po aféře Wallis (viz) uchýlil na Britské ostrovy, do Irska, a poté na Bahamy, aby byl bezpečně z dosahu českých orgánů činných v trestním řízení. Po jeho odchodu probíhala většina činnosti v souvislosti s harvardskými fondy v režii Borise Vostrého, bývalého vysokého důstojníka StB.

Ale ruku na srdce. Lizner zase takový andílek nebyl. V roce 2005 se měl zúčastnit podvodu, při němž měl vylákat z oběti půl milionu korun na navýšení základního kapitálu společnosti Amundsena, k čemuž však nedošlo a Lizner peníze použil jiným způsobem. Nicméně se stále snažil dokázat svou nevinu v kauze z roku 1994 a opakovaně, ale neúspěšně usiloval o přešetření svého případu a obnovu procesu.

Luboš Sotona, korunní svědek v kauze Lizner, který uprchl ještě před vynesením rozsudku do ciziny, byl v nepřítomnosti vrchním soudem odsouzen v roce 2005 za celkem 14 trestných činů k trestu odnětí svobody na sedm let. Dopaden byl roku 2011 ve Francii. Při opakovaném procesu vrchnímu soudu, před nímž stanul v roce 2012, zopakoval, že se dopouštěl v devadesátých letech podvodů mimo jiné také jako představitel firmy TWI. Od různých firem nakupoval ve velkém

mlékárenské výrobky, které prodával do Spojených arabských emirátů, ale nezaplatil za ně. Tím způsobil společností milionové škody. U Investiční a poštovní banky také vybral platebními kartami víc peněz, než měl na účtu, a dluh nezaplatil. Navíc si podle verdiktu nechal proplatit nekryté šeky, a IPB tak vznikla škoda téměř 300 tisíc korun. Největší škody napáchal krácením daní, kterého se podle soudu dopustil tím, že u finančních úřadů uplatnil nárok na vrácení nadměrného odpočtu daně z přidané hodnoty na základě falešné faktury. V jednom případě se vyplacená částka vyšplhala na 4,7 milionu korun. Za zkrácení daně, řadu podvodů, krádež a loupež byl Luboš Sotona nakonec pravomocně odsouzen k trestu šesti let ve vězení.

Kuponová privatizace

Kuponová privatizace se uskutečnila ve dvou vlnách v letech 1992 až 1994. Každá vlna měla předkolo, v němž lidé mohli svěřit své investiční body některému z privatizačních fondů (fondy poté svěřené kupony investovaly), a několik kol – první vlna pět, druhá šest.

Fakta: V obou vlnách bylo investováno 367,5 miliardy korun, což představuje privatizaci celkem 1172 podniků. 1. vlny se zúčastnilo 5,98 milionu občanů a 264 investičních fondů, 2. vlny se zúčastnilo 6,16 milionu občanů a 353 investičních fondů.

Kuponová knížka, kterou si mohl pořídit každý plnoletý občan za 35 korun (plus kolek za 1000 korun), obsahovala deset kuponů po 100 bodech a každý tzv. DIK (držitel investičních kuponů) mohl pomocí kuponů uplatnit poptávku po vybraných akcích v kurzu stanoveném pro příslušné kolo.

Pokud poptávka nepřevyšovala nabídku, akcie byly zájemcům v zaknihované formě připsány na účet ve Středisku cenných

papírů a zbytek akcií příslušné společnosti postoupil do dalšího kola.

Pokud poptávka převyšovala nabídku, akcie příslušné společnosti postoupily všechny do dalšího kola. Zbytek akcií po posledním kole zůstal Fondu národního majetku (FNM), což byl státní účelový fond České republiky zřízený za účelem technické realizace jednotlivých privatizačních rozhodnutí, o kterých rozhodlo tehdejší ministerstvo financí či vláda a dočasně také spravoval státní podíly určené k postupné privatizaci.

Skutečnými hybateli a nakonec i vítězi kuponové privatizace se ale v průběhu času staly privatizační fondy. Nejprve se jim díky masivní reklamní kampani (například pověstná „jistota desetinasobku“ harvardských fondů Viktora Koženého) podařilo zlomit počáteční nedůvěru občanů a zajistit jejich mohutnou účast. Občané také ve velké míře fondům důvěřovali více než vlastnímu úsudku a svěřili jim své investiční kupony – v první vlně přes 71 % všech investičních bodů, ve druhé 64 %.

Výsledkem kuponové privatizace tak byl stav, kdy většinu takto privatizovaných firem ovládly fondy. Velký podíl měly především fondy zřízené bankami, které byly v té době ještě většinou státní. Jako investiční fond účastníci se kuponové privatizace vznikly i některé dnes úspěšné firmy, například PPF Petra Kellnera.

Řada fondů, a tedy i majetku DIKů však skončila v rukou různých podnikavců, kteří dokázali využít nedokonalé legislativní úpravy, často na úkor drobných akcionářů. Některé kauzy vytunelovaných společností zaměstnávají soudy dodnes.

Skutečné majitele kupony privatizovaných firem přineslo až následné přeskupování akcií v držení fondů a prodej jejich balíků konkrétním zájemcům. Mnoho firem však bylo kuponovou metodou privatizováno pouze zčásti, velké balíky akcií vláda prodala formou dražeb, veřejných soutěží nebo přímých prodejí.

Desítky především velkých společností vláda buď prodala přímo většinou zahraničnímu zájemci (Škoda Auto, Telecom, Transgas), další si ponechala ze strategických důvodů (Čepro, ČEZ).

Kuponová privatizace má dodnes řadu zastánců i odpůrců. Jedni ji velebí jako unikátní projekt, který nemá ve světě obdoby, druzí ji nazývají „podvodem století“.

Hlavní aktéři „kuponovky“, občané – DIKové –, údajně získali v první vlně akcie v průměrné účetní hodnotě 35 535 korun na osobu a ve druhé 25 160 korun. Mnozí z nich však o akcie přišli v podvodných fondech, někteří si naopak dobrou investicí pomohli až k několikanásobku průměrné hodnoty.

3. KAUZA WALLIS

Jedna z největších polistopadových afér týkající se tajných služeb a jejich činnosti v novém režimu. Prodal, či neprodal Wallis tajné služební informace Koženému? Vydíral ho, nebo ne?

Budova Ministerstva vnitra ČR v ulici Nad Štolou

O co šlo v kauze táhnoucí se v letech 1992–2001? Agent federální tajné služby Václav Wallis byl obžalován z ohrožení státního tajemství a zneužití pravomoci veřejného činitele. Toho se měl dopustit tím, že měl prodat tajné služební informace prezidentu Harvardských investičních fondů Viktoru Koženému, který ho de facto udal. A tady začíná logika pokulhávat: Pokud Wallis nabízel informace, které mohly být pro tehdejšího šéfa harvardských fondů užitečné, proč by Kožený placeného informátora udával? Co by tím získal? Chtěl rozpoutáním kauzy odvrátit pozornost od sebe a zabránit tajné službě, aby strkala nos do dění kolem jeho fondů?

Soudy první i druhé instance si případ sedm let přehazovaly jako horký brambor. Jejich práci navíc komplikovala tajná služba, která nechtěla připustit možný únik informací, a ztížila tak dokazování. Wallisův spis putoval od vojenského soudu nejprve k Okresnímu soudu v Plzni. Poté v kauze rozhodoval dvakrát Nejvyšší soud, dvakrát Okresní soud v Plzni, čtyřikrát Krajský soud v Plzni, jednou Vrchní soud v Praze a třikrát do sporu zasahovali svou stížností i tehdejší ministři spravedlnosti – Jiří Novák, Vlasta Parkanová a Otakar Motejl. Z projednávání kauzy se stala černá můra justice.

Padouch, nebo hrdina smutné postavy?

Václav Wallis se narodil v roce 1944. Vystudoval Vysokou školu chemicko-technologickou v Praze. V lednu 1968 vstoupil do KSČ a v září téhož roku do Sboru národní bezpečnosti (SNB). V polovině 70. let absolvoval zpravodajskou školu, zařadili ho na západoevropský odbor – uměl německy, rusky a anglicky. Byl příslušníkem I. a poté od roku 1982 II. správy SNB (tedy rozvědky a kontrarozvědky StB) a v letech 1978 až 1981 působil jako legalizovaný zpravodajec pod krycím jménem Jašek na čs. velvyslanectví v Londýně.

Po návratu pracoval v kontrarozvědce StB v hodnosti podplukovník. Po listopadu 1989 měl štěstí. Protože se nezabýval bojem proti „vnitřnímu nepříteli“ čili disentu, nebyl vyhozen a občanská komise při Federálním ministerstvu vnitra prověřila jeho další způsobilost pracovat v nových bezpečnostních orgánech. Poté byl zařazen v různých funkcích na ÚOÚD a nástupnické Federální bezpečnostní informační službě (FBIS). Tam byl ve stavu až do roku 1994, kdy ho soud poprvé, ale nepravomocně odsoudil na 37 měsíců do vězení a zbavil ho hodnosti podplukovníka.

Někdy v roce 1991 se Wallis seznámil přes svého známého s prezidentem Harvardských investičních fondů Viktorem Koženým. Nebylo na tom nic divného, Kožený byl po svém návratu do vlasti jeden čas také zaměstnancem Federálního ministerstva vnitra a do svých harvardských fondů si pak přivedl několik příslušníků bývalé StB, jak píše M. Churaň v *Encyklopedii špionáže*.

A zde se jednotlivé verze spleťtého příběhu, u něhož není o překvapení nouze, diametrálně liší podle toho, zda ho popisuje Wallis, nebo Kožený.

Podívejme se na verzi Wallise, jak ji vylíčil v rozhovoru pro magazín *Koktejl* v roce 1995: Dle jeho slov přicházel na to, že práce u ministerstva vnitra nemá žádnou perspektivu a hledal nějaké zaměstnání. Proto zašel za známým a ten mu slíbil, že mu pomůže. Upozornil ho na Harvardské investiční fondy. Řekl, že tam pracuje jeho syn jako programátor, nestěžuje si, i když je tam velké pracovní nasazení. To bylo v roce 1991. Václav Wallis se tam na jeho doporučení vydal. Na chodbě potkal chlapíka, který mu slíbil, že Koženému o něm řekne. Za chvíli vyšel z kanceláře dvoumetrový nazrzlý habán. Wallis mu řekl, o co jde, a Kožený prohlásil, že se půjdou projít. Zajímal se o to, co Wallis dělal, a on mu to po pravdě řekl. Pak se ještě několikrát setkali a tak to chodilo do léta. Při těch

rozhovorech začal Kožený mluvit o věcech, o kterých nevěděl ani Wallis. Nakonec Wallisovi nabídl zaměstnání pod podmínkou, že mu musí říci, co se proti němu podniká. Wallis se zkoušel vymlouvat, ale nakonec nátlaku podlehl a dal Koženému několik informací. Ale byly to údajně jen všeobecné informace, a to ještě v bodech.

Wallis se cítil pod tlakem, z ministerstva tehdy propouštěli „staré struktury“, výše odstupného byla mizerná a on nutně potřeboval 50 000 korun. Zašel tedy za Koženým, že by potřeboval být zaměstnaný od ledna 1993. Ten souhlasil a řekl, že patnáctého půjdou na pracovní večeři. Během rozmluvy v kanceláři se Kožený o penězích nezminil a Wallis nechtěl naléhat, aby nepokazil první dojem při nástupu do nového zaměstnání. Na zaměstnání se dohodli, a když byl Wallis téměř na chodbě, Kožený prý nahlas řekl: „Jak jsme se dohodli.“ Wallis se zeptal, zda na to chce Kožený potvrzení, a on řekl, že ne, že je to v pořádku. Když Wallis vycházel, policisté ho zatkli.

Verze Koženého je následující: Vše začalo na přelomu listopadu a prosince 1992. Viktor Kožený byl podle dostupných informací na squashi s tehdejší federálním ministrem vnitra a místopředsedou ODS Petrem Čermákem. Tam se mu svěřil, že ho Václav Wallis vydírá a že mu za úplatu nabízí tajné informace o něm i o některých politicích. Čermák si pět ofoce-ných dokumentů opatřených údajně razítkem bezpečnostní služby ponechal a týden přemýšlel, co s tím. V pátek 4. prosince kontaktoval hlavního vojenského prokurátora Miroslava Kříženeckého a odvezl Koženého k němu na výslech. Kožený byl vyslýchán dva dny. U výslechu vypověděl, že dostal od Wallise některé materiály ze svazku na harvardské fondy, který existoval v tehdejší Federální bezpečnostní informační službě (FBIS) pod krycím jménem HADR. Za to měl Wallis od něj dostat sto tisíc korun. Kožený byl na výslech před vojenským prokurátorem dokonale připraven a byl podle slov

Kříženeckého naprosto suverénní. Velice otevřeně hovořil o tom, že se s Wallisem mnohokrát setkal a že panu Wallisovi platil částky za informace, které byly i v tehdejší době možná spíš velmi pikantní než zajímavé.

V tisku se objevily spekulace, že tajné materiály obsahovaly významné hospodářské informace z poznatků FBIS a také kompromitující informace o vysoce postavených politicích. To byla vědomá či nevědomá dezinformace. Údajně kompromitující materiály nebyly nic jiného než informace a drby, které Wallis porůznu shromáždil a sepsal (týkaly se např. prezidenta Havla, premiéra Klause, ministra průmyslu T. Ježka).

Zatčení a soudní maraton

To bylo 7. prosince 1992 a Wallis měl v kapse obálku a v ní sto tisíc korun v označených bankovkách. Ve Wallisově bytě policisté při prohlídce našli několik „tajných“ kompromitujících dokumentů, které pravděpodobně obsahovaly ony choulostivé informace o tehdejších předních politicích, ale neměly v podstatě žádnou zpravodajskou hodnotu.

Aféra plnou silou vypukla v létě 1993 po skončení vyšetřování. Po něm však Wallis nebyl obviněn z vydírání, ale ze zneužívání pravomoci veřejného činitele a z prozrazení státního a služebního tajemství – údajně předal Koženému kopii svazku HADR, který Federální bezpečnostní informační služba (FBIS) na Koženého a jeho Harvardské investiční fondy založila, což je z hlediska zpravodajských služeb trestný čin. Dekonspirace svazku HADR by pak znamenala znemožnění pokračovat v akci, de facto by se tím svazek znehodnotil, a tudíž by nebylo možné použít zmíněné informace proti Koženému a Harvardským investičním fondům.

Kožený v soudním procesu vypovídal pouze jedenkrát a trval na tom, že byl vydíráný, ale neřekl kvůli čemu. Tvrdil,

že lidé z Bezpečnostní informační služby dělali na vlastních projektech a pak informace prodávali. Wallis naopak tvrdil, že dostal jen sto tisíc korun, a to jako zálohu na plat, protože prý měl nastoupit ke Koženému do zaměstnání. V průběhu aféry překvapil tehdejší ředitel Bezpečnostní informační služby Stanislav Devátý, když veřejně prohlásil, že činnost Wallise byla jeho soukromou iniciativou. Sbíral podle něj kompromitující informace na politiky z vlastní iniciativy, využíval k tomu svého postavení a nazýval to údajně informačním byznysem.

Poté už soudy Koženému marně posílaly obsílky – z Baham, kam pláchnul v roce 1994 (navíc si o rok později zaplatil irské občanství), svým jednáním vzkazoval, aby s ním už u soudu nikdo nepočítal.

Na začátku procesu Václav Wallis své obchody s Koženým přiznal. Později ale všechno popřel. Tvrdil, že na tom byl psychicky špatně a jeho právník mu prý poradil, že když se přizná, dostane se z vazby. V cele ale zůstal až do srpna 1994, tedy dvacet měsíců. To už měl za sebou rozsudek Okresního soudu v Plzni, který ho nepravomocně poslal na tři roky za mříže. Jenže krajský soud posléze tento verdikt zrušil.

V lednu 1997 začal nový proces. V průběhu soudního líčení se ukázalo, že agent není veřejným činitelem, a proto nemůže být Wallis obviněn ze zneužití pravomoci. A tak byl v červnu téhož roku Wallis odsouzen k 20 měsícům za ohrožení státního tajemství. Odvolal se a v prosinci byl krajským soudem obžaloby zproštěn. Slavil, ale předčasně.

Na jaře 1998 případ znovu otevřela ministryně spravedlnosti Vlasta Parkanová, která podala k Nejvyššímu soudu stížnost pro porušení zákona, a postarala se tak o Wallisův návrat na lavici obžalovaných. Nejvyšší soud totiž stížnost Parkanové uznal a shledal, že osvobozující verdikt je v rozporu se zákonem, neboť krajský soud hodnotil důkazy jednostranně.

A máme tu rok 1999: V dubnu krajský soud rozhodl, že kauzu od úplného počátku projedná plzeňský okresní soud, a dal mu pokyn, jak procesně kauzu posunout. V červenci se plzeňský okresní soud vyjádřil v tom smyslu, že pokyn nadřízeného soudu považuje za nezákonný a dává podnět ministru spravedlnosti Otakaru Motejlovi, aby podal stížnost pro porušení zákona. Ten to po několika měsících váhání učinil.

Ale ne vždy přemůže David Goliáš: V květnu 2000 Nejvyšší soud nařídil Krajskému soudu v Plzni, aby bezpodmínečně rozhodl o vině či nevině Václava Wallise. A tak v květnu 2001 začalo u plzeňského soudu další dokazování v kauze Wallis.

Finále přišlo v červnu 2001. Odvolací Krajský soud v Plzni zprostil Wallise obžaloby pro nedostatek důkazů. Rozhodnutí soudu zdůvodnil předseda senátu tím, že v celém složitém procesu nebylo dostatečně prokázáno, že Wallis skutečně Koženému služební informace obsahující státní tajemství prodal.

Wallis byl tak konečně po devíti letech zbaven obvinění, ovšem na druhou stranu část bezpečnostního aparátu je dodnes přesvědčena o Wallisově vině a jeho osvobození přikládá právním kličkám jeho advokátů. Některé zdroje dokonce přisuzují část viny tehdejšímu vedení české části FBIS (v čele s Jiřím Novotným) a později BIS (jejímž ředitelem byl v letech 1993–1996 Stanislav Devátý).

Po odchodu ze služeb ministerstva vnitra nemohl Wallis dlouho sehnat zaměstnání, měl dojem, že je sledovaný a má odposlouchávaný telefon. Nakonec pracoval jako sociální pracovník v charitativní organizaci Naděje, ve firmě prodávající technické součástky, pak u firmy prodávající mycí linky na automobily a garážová vrata. V době, kdy byl zproštěn obžaloby, už byl v důchodu a přivydělával si jako brigádník v domově důchodců.

Harvardské fondy, monstrózní tunel divokých devadesátek

V říjnu 1991 založil Viktor Kožený poradenskou a konzultační firmu Harvard Capital & Consulting, která byla dceřinou společností holdingu Harvard Group. Majoritním akcionářem byl dědeček Viktora Koženého, bývalý armádní generál František Stehlík. Výkonným ředitelem byl Boris Vostrý, někdejší důstojník komunistické Státní bezpečnosti.

V době první kuponové privatizace, kdy mohli občané získávat za kupony přímo akcie privatizovaných podniků, nebo předat kupony tzv. investičním privatizačním fondům, se povedl Koženému vynikající marketingový tah. Zasluhou všudypřítomné reklamy slibující občanům-investorům, že jim hodnota jejich kuponových knížek bude do roka desetinásobně přeplacena, získala harvardská skupina kontrolu nad majetkem v hodnotě minimálně šedesát miliard korun (v odhadní ceně roku 1994). Skutečná reálná hodnota aktiv získaných Harvardem se mohla pohybovat ve stovkách miliard.

Harvardské investiční fondy díky reklamě v podstatě nastartovaly zájem o kuponovou privatizaci, neboť „jistotě desetinásobku“ uvěřil téměř milion majitelů kuponových knížek, kteří je předali těmto fondům. Podobně úspěšné byly Koženého fondy i ve druhé vlně privatizace.

Na svém vrcholu, tj. v roce 1994, kontrolovala harvardská skupina asi 50 nejlukrativnějších českých podniků. Prezident Václav Klaus tehdy na adresu Koženého směřoval jeden ze svých nesmrtelných výroků: „Jen více takových podnikatelů!“ V témže roce se otevřel „tunel“ směřující v následujících letech z harvardských investičních fondů do daňového ráje na Kypr. V roce 1996 bylo šest harvardských investičních fondů z první vlny kuponové privatizace spolu s firmou Sklo Union Teplice transformováno na akciovou společnost Harvardský průmyslový holding (HPH).

Akcie firem, které holding vlastnil, byly převedeny na kyperské firmy, které ovládal Kožený. HPH za ně nezískal peníze, ale neobchodovatelné akcie kyperské firmy Daventree Ltd. Tato společnost se stala klíčovým článkem ve zpronevěře miliard, které byly Koženého fondům svěřeny akcionáři. HPH skončil v likvidaci, Boris Vostrý byl jmenován likvidátorem a začal zahlazovat stopy. Po útěku Koženého do Irska v roce 1994, v důsledku aféry Wallis, tunel dále fungoval v režii Borise Vostrého. Kožený se přesunul na Bahamy a v září 1995 získal za poplatek irské občanství. Boris Vostrý se v roce 1996 zase pro jistotu vytratil do středoamerického státu Belize a nikdy už se do Česka nevrátil.

Policie zveřejnila záměr obvinit Koženého a Vostrého v září 2001, jejich stíhání však zahájila až o dva roky později. Vyšetřování této nejnámější české tunelářské kauzy bylo extrémně obtížné, neboť pachatelé založili desítky nejrůznějších firem, přes které aktiva převáděli z jedné společnosti na druhou. Šlo o mimořádně propracovaný způsob spáchání zločinu, který ovlivnil ekonomiku celého státu.

Následovaly dlouhé a složité soudní spory a právní bitvy. Teprve v roce 2003 byli Kožený s Vostrým oficiálně obviněni z podvodu a soud na ně vydal mezinárodní zatykač. Kožený se podle soudu provinil tím, že uskutečnil na základě plné moci od těchto fondů velký počet nevýhodných transakcí s akciemi SPT Telecom, Sklo Union Teplice, Spolana a dalších firem, jež tyto fondy držely. Škoda činila podle soudu 8,29 miliardy korun. Kožený měl také zaplatit 1,75 miliardy korun na úrocích z prodlení. Vostrý podle soudu poškodil nevýhodnými obchody společnost Sklo Union Teplice, kterou tehdy vedl. Navíc provedl další nevýhodné transakce v neprospěch této společnosti. Škoda, kterou jí způsobil, dosáhla 7,89 miliardy korun, úrok z prodlení činí 1,67 miliardy korun. Tolik měli dostat akcionáři HPH v likvidaci, který vznikl fúzí harvardských fondů a Sklo Unionu Teplice.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Kauzy & aféry.cz***.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.